

Conclusie

In het Stadhuis van Oudewater zijn twee open schouwen aanwezig. In beide haardpartijen komen niet meer de oorspronkelijke tegels voor. Er heeft een herzetting plaatsgevonden met kinderspelen en herderstegels, beide geproduceerd in de fabriek van de gebroeders Ravesteyn te Utrecht tegen het einde van de 19e eeuw. Elders in het Stadhuis bewaart men in het souterrain nog de tegels, die zich in de schouw van de trouwkamer bevonden tot aan de brand van het Stadhuis. Bij de restauratie van 1969 werden ze verplaatst. Ook deze 'open lucht-tegels' zijn gemaakt door een Utrechtse tegelbakkerij en dateren eveneens uit het laatste kwart van de 19e eeuw. Tot slot zijn enkele blokjes blauwe tegels met vooral vogelfiguren, maar ook enkele bloemen in de benedening van het Stadhuis aanwezig. Deze tegels zijn van een veel oudere productiedatum. Alleen van deze tegels, niet van de andere, kan fabricage in een Goudse plateelbakkerij worden verondersteld.

Literatuur:

- Beek, M., en M. Kooiman, *Oudewater, geschiedenis en architectuur* (Zeist, 1993);
Berge, J.H. van den, en L.M. den Toom 'Tegels uit Gouda' in: *Tidings van Die Goude: mededelingenblad van de Oudheidkundige Kring 'Die Goude'*, jg. 12 (1994), nr.3.
Hazelzet, K., *Burgers en bestuurders: het Stadhuis van Oudewater* (Zwolle, 1988);
Helbers, G.C. 'De geschiedenis van het oude Goudse Plateel' in: *Mededelingenblad Vrienden van de Nederlandse Ceramiek*, (1956), nr. 4;
Hollestelle, J., en H. Janse, 'Haardstenen' in: *Restauratievademecum*, blad 01-1 (Den Haag/Zeist, 1986);
Pluis, J., *Kinderspelen op tegels* (Assen, 1979);
Pluis, J., *Bijbeltegels: Bijbelse voorstellingen op Nederlandse wandtegels van de 17e tot de 20e eeuw* (Münster, 1994);
Schaap, E.B. *Dutch tiles in the Philadelphia Museum of Art* (catalogus, 1984);
Schaap, E.B. *Bloemen op tegels in de Gouden Eeuw: van prent tot tegel* (Haarlem, 1994);
Teunissen, T. 'Haardstenen, een gesloten vondst in Kampen' in: *Tegel* (1975), nr. 5.

"Kind der gemeente": een vondeling in Woerden

door W. Lobbezoo-de Vos

Zijn vondst

Bij het indiceren van de 16.000 akten van geboorte van de burgerlijke stand van de gemeente Woerden werd mijn aandacht getrokken door een opvallende gebeurtenis, die tegenwoordig de landelijke pers zou halen!

Deze l
"In h
1813).
Burge
gecon
Snelle
weesj
hij he
jes en
Het ki
schijn
hebbe
inges
jr., tu
Hanne
Waar
brigad
hun de
dertee
Na vo

Zijn v
Tusse
van de
De ori
van he
de voi
verzoi
Omda
noodz

C
of.
je
vH

Insch
"Een
ter] g

Deze bijzondere "geboorte-akte" luidt als volgt:

"In het jaar een duizend achthonderddertien, den dertienden der maand september (13-09-1813), des morgens om acht uren is voor ons Willem van Oudheusden, maire, officier van den Burgerlijken Staat der Stad Woerden, Arrondissement Utrecht, Departement van de Zuiderzee, gecompareerd: **Huibert Versteeg**¹, landman, wonende in de herberg den Eenhoorn in de polder Snelle, onder deze gemeente, welke ons verklaard heeft, dat hij heden morgen ten vijf uren in een weesje, [weiland?] gelegen naast bovengemelde herberg heeft gevonden een kind, zoodanig als hij het ons voorstelde gekleed met een hembd, een musje, een doek, een lakentje, twee borstrokjes en een blaauw gestreept luur, waarin een gaatje was gebrand, zijnde dit alles ongemerkt.

Het kind onderzocht hebbende, hebben wij hetzelfde erkend te zijn van het mannelijk geslacht, schijnende tusschen den acht en tien weken oud te zijn, doch geene erkennende teekenen bij zich hebbende. Zoo hebben wij terstond het kind onder de voor en toenames van **Johannes de Vink** ingeschreven en bevolen dat hetzelfde zoude worden ter hand gesteld aan **Kornelis Hoogland** [42 jr., turfdrager, wonende "op de Rijn", die drie weken eerder vader was geworden van een zoon Hannes].

Waarvan wij proces-verbaal hebben opgemaakt in tegenwoordigheid van Jacobus van Velzen, brigadier der veldwachters van dit canton en Dirk de Wolff, deurwaarder der mairie, die nadat hun den inhoud van het tegenwoordige proces-verbaal was voorgelezen, hetzelfde nevens ons onderteeekend hebben, hebbende Huibert Versteeg verklaard niet te kunnen schrijven. Na voorlezing w.g. W. van Oudheusden, Jbs van Velsen".

Zijn verzorging

Tussen de ingekomen stukken van de gemeenteraad van Woerden anno 1813 ligt een kladbriefje van de maire (burgemeester) aan de onder-prefekt.²

De originele brief van 13 september 1813 is bewaard gebleven in het archief van de onder-prefekt van het arrondissement Utrecht.³ Hierin doet burgemeester Willem van Oudheusden verslag van de vondst van het kind en meldt hij dat het kind bij een min is geplaatst. Hij bedoelt dat het kind verzorgd wordt door de 27-jarige Jannigje Heep, die gehuwd was met Kornelis Hoogland.

Omdat aan de uitzet van het kind van alles ontbreekt vraagt hij machtiging om enig dringend noodzakelijk linnengoed te kopen.

*Een kind dat gelegd is By Den Eenhoorn
op Snel en op Last van de Maire
gedoopt op Den 22 September 1813
Met de Naam Johannis de Vink*

Inschrijving in het doopboek van de Nederduitsche Hervormde Gemeente Woerden, inv.nr. 127.
"Een kind dat gelegd is bij "Den Eenhoorn" op Snel en op last van de maire [maire/burgemeester] gedoopt op den 22 september 1813 met de naam Johannis du Vink".

Tevens meldt hij dat het kind **herkend** is "te zijn van een marktkraamster, die gewoonlijk verblijft in **Utrecht** en die drie weken geleden met het kind een nacht in Woerden doorbracht. Men kent zijn naam niet, maar ik zal onderzoek laten doen en wanhoop niet de ontaarde moeder te ontdekken", aldus de burgemeester.

Twee dagen later schrijft de onder-prefekt, waarvan de kladbrieff in Utrecht en het origineel in Woerden wordt bewaard: "Ik verzoek u de 4e paragraaf van mijn circulaire van 28 aug. 1813, nr. 1672 nog eens te lezen. Zoals u ziet bent u voldoende gemachtigd om de betaling te voldoen uit de **onvoorziene uitgaven**".⁴

Op 20 sept. 1813 zendt de burgemeester aan de onder-prefekt een begroting voor de verzorging van het kind voor de rest van het jaar en hij vraagt hem te berichten of het kind moet worden verzorgd op kosten van de gemeente Woerden "of dat men het misschien in een of ander armenhuis moet plaatsen op kosten van het Departement?" Ook meldt hij in keurig frans dat het kind een lelijke ziekte heeft, in het nederlands genaamd **dauwworm**.⁵ Dit woord kent hij niet in het frans. Hij zal deze ziekte laten behandelen.

Op 4 okt. 1813 doet de onder-prefekt verslag aan de prefekt. Hij stelt voor de verzorging van het kind te laten betalen uit de post onvoorziene uitgaven van de gemeente Woerden.

Zijn uitzet

Gedurende één jaar werd de verzorging van de vondeling betaald uit de post onvoorziene uitgaven.

1813

20 September

De stad Woerden dehe Daan J. Merstein
voor het order van den heer Maire
geleverde goederen voort gevonden kind

4 1/2 el katoen à 27 f. per el ... f. 15-14-12
 3/4 el flanel à 44 f. ... f. 1-13-
 1 1/2 el wol gestreepd à 22 f. ... f. 1-10-
 3 el wit linnen à 15 f. ... f. 2-5-
 3 paar kousjes à 12 f. ... f. 1-16-
 2 Bortrokjes à 13 f. ... f. 1-6-
 2 mutsjes à 13 f. ... f. 1-6-
 3/4 el band à 8 f. ... f. -6-

22 Dito

Aan Parijs 6 f. ... f. -6-
 Lezel f. -3-
 f. 16-5-12

Gedaan den 19 October 1813

pr. h. J. Merstein
 J. van Wijn gaarden

De rek
ven.⁶

14 sept
"voor
twee h
voor l
voor n
versch

20 sep

20 sep

22 dito

Volda

16 sep
deling

Onge
ste be

Zijn l
Johan
Stegg
overli
Volge

Zijn l
Burge
wijs h
Op 26
aan he

onlijk ver-
cht.
de moeder

origineel in
z. 1813, nr.
doen uit de

verzorging
vorden ver-
armenhuis
kind een le-
n het frans.

ing van het

riene uitga-

stein

De rekeningen zijn als bijlagen van deze post in de jaarrekeningen 1813 en 1814 bewaard gebleven.⁶

14 sept. 1813 Aan J. Hoogland ten behoeve van J. de Vink:

“voor aankoop van een rood luur,
twee hembjes en mutsjes f 2-10-0 (2 gld., 10 st., 0 penn.)
voor 14 dagen voeden van het kind à f 1-10 's weeks
voor naailoon van kleederen en linnen voor het kind
verschoten”

3- 0- 0

2-10- 0

f 8- 0- 0

20 sept. 1813 Geleverd door Adrianus Kok “tot het gebruik van het gevonden kind”:

een kinderrokje f 2- 5- 0

6 doeken met een lijffe, tezamen 4- 0- 0

samen f 6- 5- 0

20 sept. 1813 Geleverd door J. Wezstein “voor ‘t gevonden kind”:

4 1/4 el katoen à 27 st. de el f 5-14-12

3/4 el flanel à 44 st. de el f 1-12- 0

1 1/4 el wol gestreept à 24 s. f 1-10- 0

3 el wit linnen à 15 s. f 2- 5- 0

3 paar kousjes à 12 s. f 1-16- 0

2 borstrokjes à 13 s. f 1- 6- 0

2 mutsjes à 13 s. f 1- 6- 0

3/4 el bont à 8 s. f 0- 6- 0

22 dito: sayet f 0- 6- 0

zegel f 0- 3- 0

f 16- 5-12

Voldaan den 19 oktober 1813.

16 sept. 1814 Betaald aan de weduwe Kok 6 gld. voor “geleverde klederen en linnen voor de vondeling J. de Vink”.

Ongeveer 5 maanden lang geschiedde de betaling aan de min om de twee of drie weken. De laatste betaling op 9 juni 1814 bedroeg 30 gld. voor 20 weken!

Zijn laatste vermelding

Johannes de Vink overleed op 23 december 1816 om 7 uur 's morgens in een huis in de Grote Steeg. Nadere bijzonderheden ontbreken. Twee buurmannen verzorgden de aangifte van dit overlijden bij de gemeente.

Volgens het begraafboek werd hij op 12 (sic!) december 1816 “van den armen” begraven.⁷

Zijn broer of zuster in Utrecht

Burgemeester Van Oudheusden heeft zeker naar de moeder van de vondeling gezocht. Het bewijs hiervan vond ik niet in Woerden maar in Utrecht.

Op 26 sept. 1813 zendt de weduwe Penning, wonende in de Zandstraat te Utrecht een request⁸ aan het gemeentebestuur van Utrecht, luidende als volgt: “dat bij mij voor ruim veertien dagen is

gehuisvest geweest zekere Maria de Vink, geboren te Amsterdam, oud 25 jaren, bij zich hebbende twee kinderen, dat voornoemde Maria de Vink voorgeevende naar Den Haag te gaan, mij verzogt heeft het eene kind van deezen zo lang bij mij te houden totdat zij van Den Haag zoude zijn teruggekeerd, doch met zekerheid vernomen hebbende dat zij het ander mede genomen kind te Woerden op haar reis naar Den Haag ter vondeling heeft gelegd en dus geen twijfeling overlaat of zij heeft meede het bij mij zijnde kind verlaten". Als weduwe met vijf kinderen verzoekt zij dit kind "te doen wegneemen!"

De maire (burgemeester) van Utrecht schrijft op 1 oktober 1813 aan zijn collega's in Amsterdam en Den Haag een ongeveer gelijklopende brief. "*Zekere Maria de Vink welke zich, **alhier doorpasserende**, in een der nachtkwartieren had opgehouden, de castelijnesse bewogen hebbende om een van de twee kinderen, die zij bij zich was hebbende, zoo lang onder haar opzicht te houden, totdat zij uit Den Haag waar zij voorgaf na toe te vertrekken zoude zijn teruggekomen, heeft het tweede kind, zoo als gemelde castelijnesse in het zekere is onderrigt geworden, binnen de stad Woerden ter vondeling gelegd, blijvende dus geen twijfel over of zij heeft het kind alhier zijnde verlaten, en daar diergelijken handel anderen ten voorbeeld hoorde te worden gecorrigeerd*", enz. hoopt hij "eerdaags te mogen vernemen dat dit vrouwspersoon is opgespoord en tot haar moederlijke pligt (zal worden) terug gebragt".⁹

De maire van de "goede stad" Den Haag antwoordt na twee weken "dat niettegenstaande alle ingekomen berichten Maria de Vink alhier niet is kunnen worden ontdekt, waaruit veronderstelle zij zich van een andere naam heeft bediend of zich te Amsterdam vanwaar zij geboortig is, zal ophouden".¹⁰

Uit Amsterdam kwam geen antwoord. Ook in de Burgerlijke Stand van Utrecht komt Maria de Vink niet voor!

Noten

1. Huibert Versteeg was sinds 17 mei 1804 eigenaar van het huis, stalling, hooiberg, schuur, erf of grond, zijnde een herberg, op Snelle, buitendijks (Streekarchief Rijnstreek (SAR), Oud-rechterlijk archief Woerden, inv.nr. 67, fol. 286v). Deze herberg stond na vergelijking van de 1e kadasterkaart en de huidige plattegrond naast kaashandel De Wit, Utrechtsestraatweg 23a.
2. SAR, Gemeente-archief Woerden, inv.nr. 187.
3. Rijksarchief in Utrecht, Archief onder-prefekt van het Arr. Utrecht, toegang R 71-1, inv.nr. 73, dossier nr. 2470. Van 1 januari 1811 tot 21 november 1813 hadden de gemeentebesturen voor elke belangrijke bestuurshandeling de toestemming van de prefekt Antoine Philippe Fiarce Ghislain Visscher, graaf van Celles nodig. De correspondentie hierover liep via de onder-prefekt Jan Maximiliaan van Tuyl van Serooskerken.
4. De circulaire is nog wel aanwezig in het Gemeente-archief Utrecht (GAU), Stadsarchief III, inv.nr. 600, stuk 1322.
5. Dauwworm is een baby-eczeem dat met hevige jeuk gepaard gaat, waardoor de huid, vooral in het gezichtje dikwijls door het krabben een bloederig korsterig aanzien heeft. *Nieuwe medische Winkler Prins*, 3e druk, (1976), p. 340.
6. SAR, Gemeente-archief Woerden, inv.nr. 583.
7. SAR, Archief kerkeraad Nederduitsche Hervormde Gemeente, inv.nr. 348, register van begravenen.
8. GAU, Stadsarchief III, inv.nr. 600, stuk 1636.
9. GAU Stadsarchief III, inv.nr. 603, stukken 827 en 828.
10. GAU Stadsarchief III, inv.nr. 600, stuk 1579.

*D. Vink
Sortie*

*heb
Ma
D. Vink
Am
de*

*Brief v
vondel*

nij zich heb-
te gaan, mij
Haag zoude
le genomen
en twijfeling
inderen ver-

Amsterdam
alhier door-
tebbende om
ut te houden,
en, heeft het
men de stad
alhier zijnde
corrigeerd",
l en tot haar

ande alle in-
ronderstelle
tig is, zal op-

omt Maria de

g, schuur, erf
(SAR), Oud-
ijking van de
raatweg 23a.

71-1, inv.nr.
entebesturen
ine Philippe
iep via de on-

dsarchief III,

uid, vooral in
Nieuwe medi-

gister van be-

Den Haag den 11 October 1813

DEPARTEMENT DER

MONDEN VAN DE MAAS.

*Utrecht 259A 42663
Sortie 1801*

Arrondissement VAN DEN HAAG.

De Maire van de Goede Stad den Haag.

Aan

Den Heere Maire van de
Stad Utrecht

Weldelgebore Heer;

Ter beantwoording van Uw Edgeb. mijner van den 1° dezer maand,
hebbe de Eer U te informeren, dat niet tegenstaande alle ingekomen bezochten
Mina de Pinks alhier niet is kunnen worden ontdeld, maar niet van
onderzocht. Zij zich van een antwoort naam heeft bevestigd te
Amsterdam van waar zij geboortig is, zal ophouden.

U doet mij leed hiervan niet beter te zijn gestaat, en hebbe
de Eer mij met alle achting te betonen.

Weldelgebore Heer;

Uw Edgeb. onderdanige Dienaar
J. Van Schinck

Brief van de maire van Den Haag aan die van Utrecht betreffende de moeder van de Utrechtse
vondeling.